

314

7168

Ч. 7.

Р. V.

Українське Видавництво
„ГАЙДАМАКИ”

М. ~~Богдан Клашти~~
~~Bohdan Klaščy~~
EGYPT RA

ДЕ-ЩО ПРО
МИРОСЛАВА

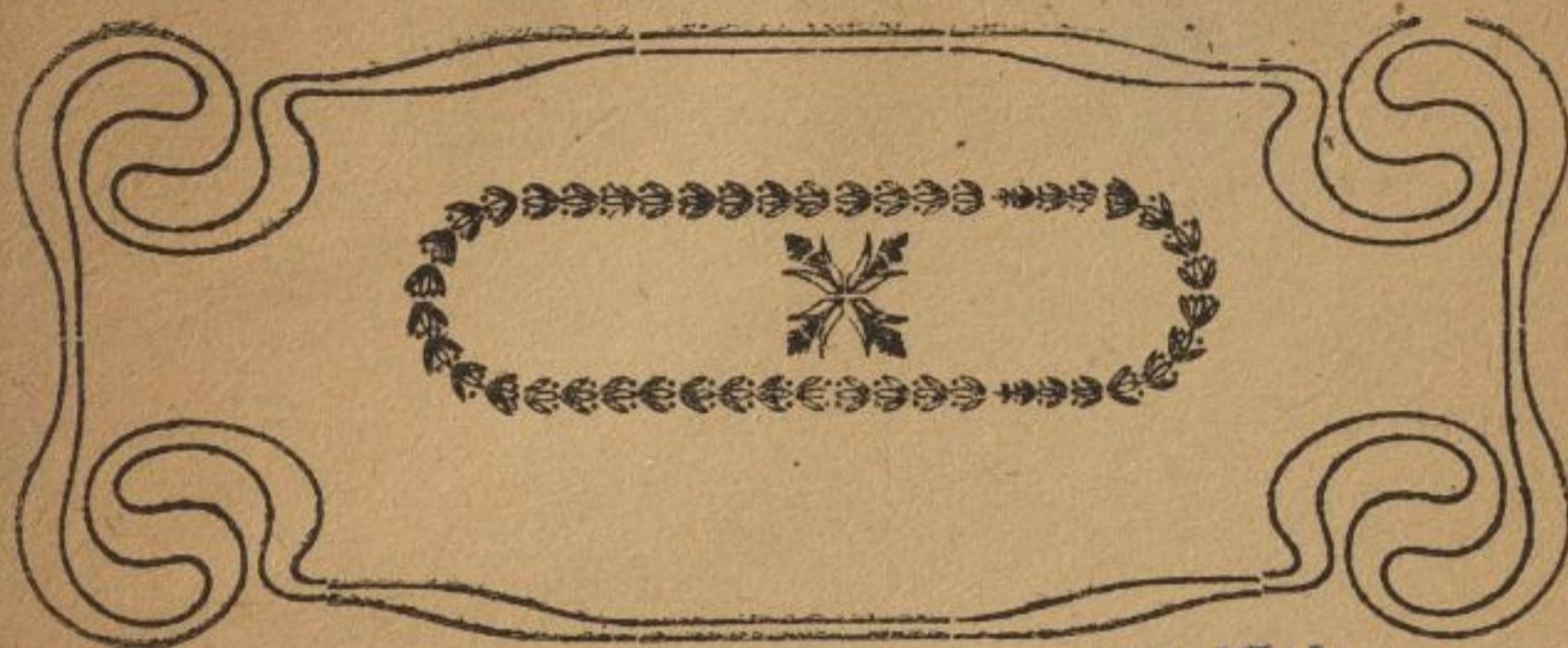
Ціна 10 центів.

Нью Йорк 1913.
Накладом „Гайдамаки”.

М. PROKOPRIJ.
EGYPT RA.

6. 168
314

Ex libris
Bohdan Krawciw

ДЕ-ЩО ПРО МИРОСЛАВА.

Акт 12 цвітня 1908 року. се незвичайна подія в житю Українців. Ворог так нас обмотав, наче *boa constrictor* свою жертву. Круги стісняли ся і вже мав нас ворог задушити, як нараз з'явив ся лицар і увільнив народ з пут, зі смерти. І національна боротьба перейшла на новий шлях. Поляки, котрі до сего часу нічого не бояли ся і були певні, що нічого їм не станеть ся, тепер побачили, що їх панованє кінчить ся. Сама подія потрясла всі, тільки ворожої, але і нашої

спільноти, від найменшо до набільшого. Нерішучі одиниці мусіли сказати собі: або, або! Богато московофілів перейшло на нашу сторону, а знов горстка істнующих до того часу *gente Ruthenі*, *partione Poloni*, перешла на польську сторону. Селяни побачили ясно, що інтелігенція є їм прихильна. Мирослав став їх любимцем; про него кружать поміж народом всякі лєгенди, де дійсність помішана з фантазією. Зібрati всі оповідання було б дуже важною річєю. Для того подаю тут че, що вспів зібрati під час вандрівки з селах. Се будуть колись важні принки до історії нашого відродження і се повинно заохотити і других до присилання у часописи американські всякі вістки про подію 12 цвітня. В Галичині друкували б охотно, але там сконфіскували.

Також і в літературі відбив ся настірій, викликаний по убійстві Пото-

видруковано з того дуже мало, а все інше лишило ся в рукописи через прокураторський олівець. Тож зібраав я тут все, що було доступне мені, і без огляду на літературну вартість, посилаю до друку, бо може читачам наших часописій в Америці, напим Землякам за морем, цікаво буде довідатись про те. Бо ми, старокраяни, дуже радувались читаючи статі в американських часописях про вчинок Мирослава. Там висказане було наше вільне слово ыро сего героя.

І єще раз повторяю, що ті спомини посилаємо до друку, не так для теперішніх читачів, котрі самі переживали се, як для будучих дослідників, щоб мали під рукою матеріял готовий, з якого легко моглиб представити собі сам факт і тло.

1. В селі Гвозді коло Н. було товариство „Січ”, в котрім вели провід самі члени, бо помочи від інтелігенції не було.

Потоцький взяв ся на спосіб, Щоби спинити січовий рух, заборонив носити ленти. І се справді богато Січовиків, особливо по темних селах, відтягало від „Січи”. Але гвоздецькі Січовики не скололи від такої заборони і дальше сходили ся на вправи та на читанє часописий і брошур. За те в січовім марши: „Гей там на горі Січ іде...“ додали слова до пісні, котрі самі зложили:

„Гей, а ти пане Потоцкий,
Гей в тебе розум короткий!
Гей ти нам ленти відібрав,
Гей перед съвітом съміхом став!
Гей, а ми тебе зловимо,
Та до курника всадимо!“

2. Ідемо на Говерлю, найвищу гору в Чорногорі. Проти нас біжать два настухи-гуцули, як ми потім довідались

з села Шепор чи Брустур. Ми спершу здивувалися, бо чули усякі оповідання про сваволю пастухів з угорського боку, що пасуть вівці на граници. Але їдемо даліше. Ті підбігають до нас і задихані питаютъ ся: „Скажіть нам пани, чи повісили Січинського, чи ні?“ — Ні! — вікповідаємо. Дали 20 років сидіти. — „Но, дякувати Богу, що він ще живий! А ми не знали, що з ним є і боялися, щоби Поляки не дістали його у свої руки. Тепер мало панцтва ходить суди і ми не мали кого поспитати“.

3. Гуцул з Жабе говорив мені на однім вічу, вже по утечі Січинського з тюрми: „Може це тисічі коштує, але й міліони варт! Тепер Поляки признают, шо и Русини шос знают, шо Русини жіют, чи гніють“.

4. В Кутах на ярмарку чув поміж селянами таке: „Січинський полекшу зробив на цілий сьвіт. Узяв від пчіл матку. Boeh той намісник, що здох, був в маєтку грубий, в розумі груй, в парляменті грубий і в цісари грубий. Судили С—го три рази на смерть, а Бог дав що він не загиб. Побачите, що він ще послом у нас буде!

Якби я судив С—го, то яби сказав так: забивес того драба, гай, іди тепер на його місце!

Січинський так зробив для добра народу: Як він пішов до палати Потоцькою, подивився в шафу, побачив там богато листів руських. Русини посылали ті листи

до цісарі, аби лекше їм було, а ті листи злапав Потоцький і не пустив до цісарі. Жаль му (С—ому) було Русинів. Питавси Потоцького: Шо то є за листи? А Потоцький казав: що тобі не до того. Ше допомінав си за Русинів. А Потоцький каже: Я вім що даць съвіням Русіном. Він тогди казав до Потоцького: коли ти віш, що дати Русінам то я вім, що дати тобі. Узев тай згабив Потоцького. Як Потоцький вмер, то він ще три рази похнув по плечах. Поляки питали го, чому вбив П—ого. Хотіли, аби він казав, що му си так хотіло, а він казав, що такі для добра народа, не з дурноти, ані ніхто мене не намовив, лише я видів неправду.

(Записано докладно 1910 р.)

5. Як прийшла вістка в село, то люди казали, що добре, що він мав відвагу, що ще здалоби си зо два...

6. Як то си стало, то наш піп казав на проповіди, що відки він (Січ.) може, та-кий гарбузик, таку велику голову бити — іамістника цісарського.

І потому всі кацапи в селі тягли за ним і повторяли. Але єго другі попи набирали, найдуще тот з міста, що як він може набирати свою віру і він потому другої неділі перешрив то що казав, у великодний понеділок. Потому наш піп пішов до міського і знов каже там: Я'го знаю, але що таку голову гарбузик міг убити. А міський єму каже: Ти лурню, та гадаєш що він не знає, за що він то робит? „Додає від себе селянин: „Понам нічо не долягає, а хлонам гірко жити. Потоцький не одного хлопа знищив”.

Погляди інтелігенції.

7. У Київі один добродій з молодших съвідомих Українців сказав: „Січинський, се може одинокий і правдивий герой...

8. Подібний факт став ся в Індіях, де індус-студент застрілив англійського

сатрапа. Мені здається, що се наслідуване нашої подїї 12 цвітня.

9. Одного року казав Потоцький, що зробить Українцям Іерестечко. На то Українці сказали, що нехай памятає про Коропець та Жовті води,

10. Під час розрухів на університеті поляки-професори по середніх школах східної Галичини страшно лютували та шаліли зі злости. Викликали одної за другим Українця з лавки на середину і кожному сунули двійку. Але, як прийшов день 12 цвітня, нічого вже не казали, а тільки піоспускали голову в долину і тихо ступали, оминаючи Українців. Поміж собою говорили, що нечується безпечним к ані певними свого житя.

В літературі.

Про вчинок Мирослава наявились такі книжки. 1.) Весь съвіт в українській справі — впорядкували В. Степанківський та Левко Юркевич. Київ 1908. Ся книжка була сконфіскована в Австрії і Росії. 2.) Казка наших днів — Віри Лебедової. 3). Л. Журбенко. Філістер — повість. 4). В „Українській хаті” оповіданє Ар.Хомика про молодця, що застрілив намісника японсько-го. Під сим треба розуміти Мир.Січ.5). Всеукраїнський катехизм ч. 1. Там говорить ся: „Героїв маємо і тепер: се ті, що не жалують житя для поліпшення долі України”. Але здається ся зі згляду на конфіскату не вичислено там і Мирослава, а лишено так, щоб кождий сам догадав ся. 6). Акт 12 цвітня. Написав М. Лозинсь.

кий (сконфісковане) 7). Потоцький, Січинський, Шептицький, брошура Трильовського. 8). Хто причиною замаху Січинського -- написав М. Петрицький.

Можливо, що ще більше було писано про се, але тепер нагадую лише сесії твори. За те більше було недрукованіх через остріу цензуру, або з під пера студентів; твори не все досконалі, але номімо того заслугують на згадку, щоб знати, що думали собі вони про вчинок Мирослава.

Який настрій був перед подією **12** цвітня, видно з віршів, А. Л. тоді гімназіста, про Коропець та Чернихів, котрі тут за лучаю. Не були ще друковані: —

А. Л.

КРОВАВА ДУМА.

(Під враженем чернихівської різни).

Так страшно, темно, мов в могилі...
Ні проміння надії —

Усе тосліпло, оніміло
 Від брязкоту кайдан, від глуму, від
 (знущаня!)

І тільки чути, як пливе ріками
 Палюча лява крові, чути плач сиріт
 І чути крик наруги ката.
 — Тобі, Народе це заплата
 За поневолення, за море мук та сліз!!

А як колись гремів Ти силою
 Й лицарством — лавр вінчав
 Твоє величнєє число....

Чи чуєш,
 Народе рідний мій, глухий Титане?!
 Он чорна челюсть
 Могили. Там на дні
 Біліють кости Знаєш Ти, чиї?:
 Твоїх синів, Твоїх борців найкращих.

В ту пропасть смерти
 Жене Тебе свист батогів,
 Багнети, смертоносні вистріли
 І глум гадючий ворогів. —
 Народе! Ах, чи чуєш Ти мене?

Чи чуєш?

Весь Твій біль
 У моїм серці накинів.
 Кожду слезу Твою гірку лічу я,
 Кожду п'олиту каплю крові
 Святої, мученичої.

У темряві нічній встає передімною
 Кривавая мара Твоого болю
 І висисає кров з грудей моїх
 І вириває серце наболіле,
 Бо крові багне, крові!!

Й страшно мовить:
,,Невольнику! Ти бачиш''?

— Ох, я бачу!
Отам лежуть ще сьвіжі трупи,
Лежать батьки, лежать жінки та діти.
Маленькі діти!! Чорна кров полоче
Камяні чола...

Тіло вже синє,
Тільки бліді уста єще всміхають ся
Немов крізь сон усмішкою житя,
Житя й молодості...

А чорні круки
З усіх сторін летять на добичу. —

• • • • • • • • • •

Дивити ся не можу довше, ні, не можу
Терпіти більше! Хай крівавий посів
Кріваве діло зродить!!

A. L.

КАТАМ.

(На памятку Коропецької різні і смерти М. Каганця. Написано зараз по страшнім випадку.)

Знов трупи і кров і насиле безкраю...
 Розпуха рве душу та сором палить.
 Проклятий народ, що братів хоче вбить!
 Він підло загине, бо він лютий Каїн.
 Ніяка вина не минає безкарно ---
 А вітер із іскри роздує вогень!
 Меча вже Немезе острить навмолима,
 Надходить відплати очіканий день!
 Бо правда за нами - нї нащо не здать ся
 Вся злоба гадюча німческих катів!
 На рідній землі ми добудемо щастя
 А шлях нам освітить преславність бать-
(ків!

В поезії К. Станіславського „Зазив”,
 бачимо те очікуване якогось акту, котрий
 пробудивши, розворувши і загрів усіх.

ЗАЗИВ:

Прийди, прилинь! З усіх сторін
 Нам ворог сьвіт закрив!

Довкола нас...

Гадюча їдь -- пожару тлінь --
Дні ясні він затьмив.

Прийди, прилинь! Довкола лід,
де перш почувань грань...

Весь сьвіт погас,

Ненависть лиш одна горить,
Блудним огнем палахкотить.
І пекло скрізь... часом пугач
Віщує жаль і сум

І стратить нас...

Покривдженіх озветь ся плач,

А злість - один в нас гість!

Прийди, прилинь!

В фантастичній драмі Міри Мікулівни, яку вона відчитувала з рукописи по всіх містах і місточках,каже мати до свого сина Мірося:

,, Ви моого сина берете на муки? Сеж я сама його намовила до того!

II.

Уваги над книжкою:^{*)}

„Весь світ в українській справі. Подія 12 цвітня 1908 р. — Переклали на українську мову і впорядкували В. Степанківський і Левко Юркевич. видавництво „Шлях” 1. Київ 1908. Друковано 2000 примірників, — сторін 189. — мала 8° — Ціна 50 коп. (1.40 К.)

Книжка, якої заголовок я вгорі відписав, має вже за собою інтересну історію. В Росії сконфісковано її, але відтак знято конфіскату, бо органи влади пере-коналися, що в тій книжці цілком обективно представлені події 12 цвітня 1908 і слідуючих днів, а також голоси європейської преси про се. В Австрії сконфісковано її — і досі не знято заборони! Тішмося!! Маємо ліберальну конституцію, якої не мають наші брати в Росії!!!

У вступній увазі „од видавця“ заявляють впорядчики сієї збірки, що через

^{*)} Не друкована ще рецензія.

ріжні технічні перешкоди не могли вони зібрали всії статі та замітки європейської преси. Проти волі впорядників, „голоси деяких країн застулені занадто не повно” — так що наведені статі не все дають добре поняття про становище європейської опінії — о скільки вона виявилася в пресі — до події 12 цвітня м. р. А як додамо до того, що з іспанської та грекої — не кажучи вже про турецьку — преси нема ні одної вістки, що з помежі славянських народів застулені — крім обох інтересованих сторін — тільки Москалі та Чехи, що нема зовсім бесіди про поза-європейську пресу — то пізнаємо убожество нагромадженого матеріялу. Се можна було від разу піznати по тім невеличкім числі сторін в згаданій збірці,

Кажуть впорядчики, що книжка ся призначена для „широкого укр. загалу”. Як з сим погодити число видрукованих примірників (2.000) — я не знаю! Хиба тим, що впорядчики добре відчували як мало нового дають вони укр. загало-

ви. Бо приглянъмо близше ся змістови збірки: Опис подїї 12 цвітня і подїї слідуючих днів „взято з української преси”. Голоси укр. послів взяті тоже — хоч сего не зазначено — з укр. преси. Сим заповнено 20 сторін збірки (з виїмкою вступної уваги на 1 стор.) Голоси української преси (ст. 20-48). Відзви полської преси взяті з „Діла“ (крім одного з „Землі і Волі“ та двох невеликих перекладів, які зрештою також варта було взяти з „Діла“, щоби не лучалися в них такі чисто укр. слова, як пр. „помисльте“),

Переклади з московської преси самостійні — але їх тільки три! Невже сї три виписки схарактеризують становище всеї московської преси? Невже преса — ся трибуна нації — не сказала нічо більше від московської суспільності, як те, що виписало „Новое Время“, „Московскія Вѣдомости“ та „Русь“?

Чеська преса представляється ся багато користнішо в порівнаню з московською.

Віденська преса -- майже в половині переписана з „Діла” (6:8) „Преса де яких інших австро-угорських міст” винесана більше, як в половині з „Діла” (3:2). Тут годить ся вже замітити, що заголовок книжки неповний. Там написано: „переклали... і впорядкували”. Повинно бути: „Переклали, виписали і впорядкували”!!

Румунська преса (репрезентована двома голосами!), преса Німеччини, Швейцарії, Італії, Франції, Бельгії тай Англії оброблена більше самостійно, але щож — її тільки третина книжки!

Чи для укр. широкого загалу треба було такої книжки, як є отся? Безпідставно треба! Але треба для того загалу який не читає укр. преси. А наклад 2.000 прим. вказує, що книжка призначена для того укр. інтелігентного загалу, який цікавить ся усім українським. А для того загалу треба було інакшої збірки статей. Те, що кождий читав з запертым лухом, було з бitem серця тоді, як воно перший раз в пресі, -- се саме виходить в збірці ста-

ре, знане, шаре; бо воно вже перейшло в нашу съвідомість, стало нашою духовою властністю. Рівно ж менше інтересують нас голоси, печатані вже в укр. пресі. Що так справді є, як пішу, доказує хочби се, що по містах дуже слабо розходила ся та збірка (прим. в Станіславові), а всії розпродані примірники опинилися — мабуть на селі, куди рідше доходить укр. щоденна часопись.

Гарно вражаютъ в збірці, зібрани на кінци, до тепер ще у нас не друковані статі ріжних европейських часописій.

Обговоривши зміст збірки, звертаюся до найінтереснішої — для мене — часті: до змісту статій, що зіbrane в сій книжці.

Говорити що небудь про становище укр. преси значило би робити те саме, що вміняється впорядчикам межи блуди; боже у нас загально відома справа.

Рівно ж голоси польської преси, се знане нам усім вите відразливих гісн над жівим єще тілом. По при голос москово-філської, карапской преси перейдемо з

шогордою, ігноруючи його. Бож звісно: хто упав так низько, що відрікається своєї рідної нації, той також не голен нагло так піднести ся, щоби зрозуміти найкращого, найчистішого, найбільш ідеального з поміж наших національних героїв.

Ми навіть -- ми биті сумнівами, вкриті встидом -- не відчуваємо належно, не чуємо в собі тої гордости, груди розпираючої, -- що з поміж нас, з поміж Українців вийшов сей найідеальніший лицар сучасности, що наша нація в сей момент великого свого напруження і великого заливу реакції з усіх боків -- героя, який стоїчним спокоєм, з погідним лицем, в повній съвідомости свого післанцтва -- приніс жите своє -- народови. Україна має Вінкельріда, що посвятив своє молоде жите не в хвилі розпалілих пристрастій: в хвилі битви: в хвилі, коли всі змисли сплять, а один тільки інстикт працює -- -- але в хилі повної рівноваги духа, по довгій внутрішній боротьбі-дискусії з самим собою. О

скільки вище стойть Січинський від Вінкельріда!!!

Вибачайте -- я відійшов від теми: Але я не пишу одноцільної рецензії: Я складаю на папір те, що безпосередно відчуваю; той не дивуйтеся як воно може не відповідає правилам — „законам” рецензії.

Остає ще поговорити про решту європейської преси, ту решту, яка не тільки є висловом опінії європейських народів, але також в дуже великій мірі витворює ту опінію. А опінія Європи не тільки має нам бути помічна в теперішності (порівн. вагу голосів віденської преси, особливо „Neue Freie Presse” в справі голодівки наших студентів у Львові) — але найбільшу вагу має вона для нас в будущності: Кождий народ, що стремить до повного свого відродження, що видить перед собою зорю своєї независимості моральної і матеріяльної, що опертий о скалу своєї минувшини дожидає з тugoю хвиллю своєї державної незалежности, що вірити в свою съвітлу будучність -- кождий такий народ не може легковажити собі європейської опінії.

СНО:
СВО:
ІДЛО:
КРА:
НОГО:
РИ:
, НЕ:
ПРА:
ДН:
ЦАР:
ЕНТ:
ЗА:
КІЙ:
І, В:
ДВА:
У:
ПО:
РОЗ:
Е В:
ДН:
ШЛ:
ГРІ:
0,

Бо вона дуже часто при рівних силах рішучо переважає шалю побіди на той бік, по чиїм боці вона стоїть. А що в таких хвилях, в хвилях, коли нація вибирає собі волю, державну независимість, рішає ся доля нації на сотки, ба найчастіше на тисячі літ, або й на все — тож на ті хвилі мусить зложити ся вся енергія, вся сила духовна і фізична, вся міць яку тільки посідає нація. А моральна сила, нашої укр. правої, чистої справи — заставляє опінію Європейську станути по нашему боці. Тож в імя нашої щасливої будучності, в імя нашої повної незалежності, в імя Вільної України від Кавказу поза Карпати — ми не смімо оставити ні одної нагоди, яка нам лучає ся, щоби вірно і правдиво представити наші ясні цілі; — ми мусимо перехилити опінію Європи на наш бік, щоби вона в великий, слушний час стала однодушно і неопинено по нашему боку. А рівночасно мусимо також докладно знати, що пише і як пише про нас європейська преса, щоби могли холодно і без прибільшування о-

цінити прихильність або неохоту європейської опінії до нас. — І в сій власне справі має для нас збірка статей впорядкованих Степанківським: Юркевичем — незвичайно велику вагу, бо вона подала богато голосів не знаних у нас до тепер і зібрала разом в одноцільний образ зі знаними статями.

Перед нами пересувається образ європейської опінії і на скільки його можна пізнати з наведених кілька статей: Преса Німеччини, як і майже вся німецька преса станула о стільки по нашему боці, що (о скільки се для неї можливо) представила безсторонньо відносини в східній Галичині. Здається, що не тільки німецька, але вся європейська преса була інформована з польського або польнофольського жерела, бо сам вчинок і Січинського осуджено, часто навіть накидаються часописії на українську націю або на її депутатів до законодатних тіл.

Швайцарська преса загально прихильна для нас. Рівночасно виска-

зуєть ся прихильно про Потоцького (не скажу: чи хибно поінфорвана, чи держить ся пословиці: *de mortuis nihil bene!*)

Преса Італії досить добре заступлена в збірці. Вся вона стойть горячо по нашему боці*) хоті вбійства не похваляє, Лиш оден голос в тім гармонійнім хорі звучить, як пікрабане скло залізом: одна часопись стойть на шовіністично-польському становищі... Речта съміло і з питомим італійським темпераментом, який гарно відбиває від холодних котурнів, на які стас німецька преса і здирає з Поляків маску мучеництва, „вищої” культури, старої цивілізації і т. д.

Франція мабуть має ще досить приемности до Поляків, бо побіч статий в повні приязних для нас, є ще також статі неприхильні, польонофільські або індеферентні, більш інформаційного характера.

Рівно ж маленька Бельгія добре заступлена. Її преса станула — загалом в о-

*) Одна італійська часопись в Тріесті напечатала пристрасно прихильну статю з приводу 12 цвітня.

роже проти нао. Так і знати, що її інформували Поляки. Тут і є всякі їхні славні „докази” проти Українців і т. д.

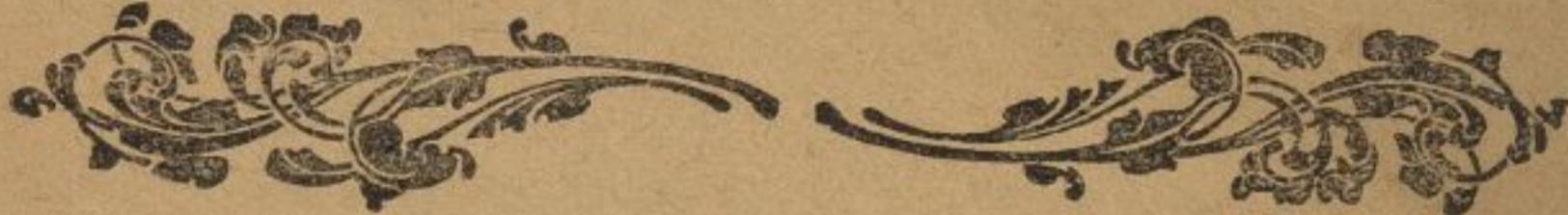
Преса Англії, тої „комерчеської”, зрівноважної Англії — має або польські „інформації” або просто полює на сензації.

При тім в статтях усіх європейських часописій дуже богацько інформацій про нас та про наші змагання. Жаль тільки що ті відомості часто неточні, а то й просто невірні. Шкода, що не вийшла на всіх європейських мовах пропонована колись брошура з приводу університетських подій і голодівки. В такій брошурі знайшлоб ся досить інформаційного матеріалу, який були б тепер — в відповідній хвилі рознесли часописі по усіх закутинах землі, з'єднуючи нам і нашим оправданим потребам усюди прихильників.

Хотячи закінчiti свої уваги, кажу ще раз: Якби в сїй збірці були нагромаджені всі голоси європейської преси, то ми моглиби виробити собі понятє, як ду-

0 (не
буль
лена
она
алис,
хорі
одна
льсь.
піто-
ї га-
в, на
Лоя-
льту.
бесніть
татий
в та-
її бо
у ж-
е за-
ї в о-
лека-
ду 12

має про нас Европа, та кільки єще впливу мають наші вороги на баламучені европейської преси, а через те — кілько ще треба напружити сили, щоби ціла Європа станула по нашему боці. — Вюн.

ЧАСТЬ II.

Як віднесло ся ціле укр. громадянство до вчинку С-го, доказом сего ті численні процеси, які відбувалися по акті 12 цвітня „за похваловання вчинку каригідного”. Поляки де тільки підслушали що Українці одушевляють ся вчинком свого Героя, зараз денунціювали їх на поліцію та в суд, а рівночасно писали по часописях, що український народ зовсім не солідаризується з вчинком С-го. Якби так було, то пощож тих процесів?

Зараз по вчинку по съвідомійших селах і містах по називали родичі свої новонароджені діти іменем „Мирослав” на памятку такої важної події в історії відродження Галичини.

Про С-го складено богато пісень і записано ними редакції, котрі однаково ж не друкували їх через цензуру сильно заострену. Ученики одної гімназії, згурто-

вані в кружку, видали літографовану брошурку в обгортці з червоного англійського паперу з портретом Мирослава у вінку. Там поміщено:

Леонід.

ТО БІ...

Над могилами батьківської слави
Несуть ся з вітром стони і ридання,
Неначе мольба із грудей зболілих,
Неначе тихий рабів плач і благання.

Аж ось могутній гейби піснь до бою
Оклика розніс ся по мертвім просторі,
Ударив об чорні гір скелесті шпилі.
Залунав долом і скучавсь у морі.

Ти велит духом! Бо ти світло світа:
Ти син могил тих, де славу сховали!
Без Тебе наше житя непривітне,
А ми безсильні нуждарами стали.

Кати кровожадні не взяли нам Тебе,
Хоча розлучила нас тюрма-неволя.
Вбити вільне слово і Духа пориви
Не зможуть кайдани ні деспотів сила:

Прийми цю пісню увиту в неволі,
Прийми від нас, що пійдем юрбою,

Шляхом тим кровавим, як мешників діти,
Шляхом побіди пробитим Тобою!...

Товариші!

Ось уже третий рік минає, як в городі Льва гріянув стріл, від якого покотився всемогучий магнат. Уже три роки минає, як за ним заперлись на довгий-предовгий час тюремні ворота. Вже третий раз глядить весняне сонце в тюремну келію, та освічує крізь крати бліде лице молодого героя.

І за що ж ся молода людина теряє свої юні літа серед чотирох сірих, тюремних стін?

— „За український народ, за кров його мучеників, за слози материй-дочок!” — прогомоніли рівночасно з вистрілом слова героя.

За цілий народ — за нас Він се зробив. За життя цілого народу відрік ся Він свого власного житя, свого власного щастя. А тепер глядить Він з усмішкою на устах на нас, як той, що цілим поколінням вказав Він дорогу вперед.

А ми покажім ся вдячними і вірними нашому героєви. Його ідея новинна, мусить стати нашою власною; його любов до народу повинна перемінитись в наші серця. І всякий, у кого ще бодай трохи чиста душа, у кого бе ся щиро-українське серде не одкажеться від того, що „все, що мав, віддав за народ. Жите своє честь і свободу“, щоб заявити, що нас не поділять ані мури, ані решітки.

І в сю весну сплетім вінець нашему любому героєви, сплетім вінець нашої будучої волі-життя і покладьмо собі за девіз йти, хочби перебоєм крізь темні сили, а в потребі не загатись ані хвилини, хочби прийшлося пострадати і власне житя, — комуб треба було вступити в Його сліди.

Леонід.

ЗА ВАШУ КРИВДУ...

На святоюрськім храмі ген' на вершку широкої бані гралось розкішно проміня заходячого сонця. Весняного, золотолицого сонця. Небесний килим почав

темніти. А у долині у північ лежало широке море каміння, окруженні зі всіх боків зеленоверхими горбами. Товпа великоміського гамору, оселя богатства й нужди дрімала в обіймах весни. Весни житя.

У його молодій душі родилось велике бажання. Та сам не знав чи зможе що вдіяти. Коли народ тонув у морю сліз, коли серед звуків кайдан ворог співав пеам наруги Він один леліяв у своєму чутливому серцю страшну пімсту. Один за міліони. За кривду свого поневоленого, обдертого народа хотів пійти на стрічу тим, що звали їх катами. Пійти, щоби їх кровю змити народню рану, щоби своїм вчинком рознести вісти по усіх усюдах про ту безсძню, неправду та неволю.

Задумавсь... Родина... весна, жите. Ні! Це його не манило. Він бажав стати народнім mestником. Mestником товни рабів проти могутних тиранів, Він? За що? За...

ирн.
нна,
лю-
сь в
бодай
ро-у-
що
свое
нас
ному
шої
а де-
или,
хоч-
ктя,
Його
вер-
про-
золь-
почав

Глуха ніч!... Німа тиша залягла оповиту темрявою землю. По дорозі залунали удари кінських копит. Якийсь дивний томін змішаний з іржаннем коний виринув із челюстей ночі, Але ось із нічної тьми показались спінені лоби, а оружіє замерхкотіло у проміннях місяця. Штрайкарі... цілий віз навантажений повязаний штрайкарями, а біля них царські помічники. Сини везуть батьків за це що домагались своїх прав. За єдно слово протесту тюрму...

Брати!... Діти люду! До люду стріляєте!... Розніс ся гук і грімко залунав по широкому полі, несучи сумну вістку нової колючки до тернового вінця мортрольогії українських дітей. Залунав і умовк. Лош ворог злобно усміхнув ся і затер із радості скервавлені руки. А на землі вились у страшних болях нові жер-

тви. Вились і слали проклін цілому сьвітови.

На безкрайому просторі України явилася нова могила, а у воздухі кружляли зловіщі крюки і глядій собі поживи.

Народ мовчав...

І неслись далі стони і проклятя, а злобний съміх ворогів лунав над краєм нужди та неволі.

Лиш степовий вітер шумів сумно по очеретах край могил і увивав пісню для mestника народу.

І вітер стогнав...

Пир ворог справляв...

Народ мовчав...

Лежить на землі в калюжі власної крви. Жінка припала до нього і сльозами зрошувє його смутне бліде чоло. А над ними вдоволений захистник „справедливості” утирає закревавлений багнет, бо скінчив культурний акт „цісаря і вітчини”. І він глядить ще у останнє номер-

клими очима на ясний світ і з усьмішкою
на лиці замикає очи...

У його очах заблестіли краплі сльоз.
Одна картина за другою оповита кровію
і розпукою неначе у сні пересувалась у
його яві. Сміло переступив Рубікон і з
його молодої руки мав участи цей, що
стрясав петлею над головою народа, що
готовив, загибель його земляків.

Пригадалась йому казка, як чув колись ще хлопцем, про одного смілого борця. Коли його народ блукав в темній пущі і не міг з ньої добутись на світло дня, він не надумучись вирвав із своїх грудий серце, що ясніло дивним блеском віднайшов вільний шлях і вивів зневіреній народ там, де сонце красувалось та житя вільне. А сам ушав мертвий серед радіючих земляків...

На святоюрськім храмі загомонів по-

важно дзвін. Голос його плив поволи се-
ред вечірної тиші і конав у нетрах поб-
лизьких гір. Гомонів так тримтячо, нена-
чеб віщував якесь лихо. А народ, який
мав стати місцем пімсти, клавсь до со-
лодкого сну...

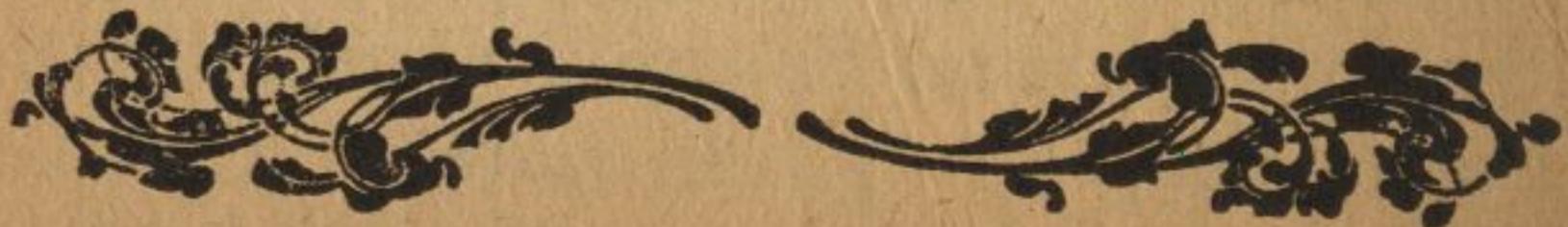
A. Туга.

UNA SALUS VICTIS.

Nullam sperare salutem!.. Як довго
світ істнє, як довго істнє людство, ве-
деться завзята борба на житі і смерть
між рабом-невольником а його власни-
ком, між прикованим до землі панциною
а паном; взагалі між поневоленими а па-
нучими. І рветься людина до добробу-
ту, до щастя, до волі. Вона червоною
стяжкою рветься поміж скали та кручі.
Покрита трупами та злита кровлю. Стра-
шна це борба, страшні змагання. І побід-
никами лишалися все сильні міра цего.
Бо за ними стоїть власть, стоїть сила (re-

це насилиство) і право!.. А за поневоленими ніхто не обстане!.. Ні право ні люди, ані сам найсправедливіший... Одинокий його оборонець мозольний кулак поропаний від тяжкої праці!..

І ось приходить вже трета весна, як син поневоленого люду, піdnіс тяжку руку в обороні його. Бо і що іншого міг він зробити, коли чарка горя перелялась через край. Коли душа не могла перенести того насилиства, яке діялось день в день з його народом. Що мав робити?! Йому усміхалось гарне особисте життя, сміялась до його доля. Та він всім цим погордив, бо так жити годі! В неволі рабом!.. *Una salus victis sperare salutem!*..

Т. Сіраківський.

ПО ТРОХ ЛІТАХ.

„Сучасні і будучі покоління мусять спинити ся над цим актом, щоб пошукати причини, які викликали його”.

М. Лозинський: Акт 12 цвітня
1908 р.

Убив Січинський Потоцького. І ся вістка сумною луною понеслась не тільки по Галичині і Австрії, але ген-ген далеко далеко по цілім культурнім сьвіті. Зімліла від болю рідна мати, мліли дорогі сестри, перейшов морд від ніг до голови по нашім змальтретованім народі. Не один матері приснули до віч слози. не один зітхав тяжко і починав думати о своїм невідряднім положеню, а у молоді будилась іскра пімсти, охоти чину. Почались денунціації і переслідування, суди і арешти за... § 305. Стрепенув ся народній великан і зачав продирати знеможені, заспані очі і ждав... ждав проводиря, щоб

ево.
0 Ні
. 0.
лак

як
ку
ного
еля.
ше.
ень
в?!!
тя,
дом
ра.

3

бодай зблізити ся до межі визволеня. Та провідника не було.. Кликали зі всіх сторін, показували деськудись дорогу — але ніхто не взяв за руку і не повів — куди треба.

А батьки народні, а укр. інтелігенція — ті природні провідники? Під вражінєм хвилі вони також спалахнули, але й стратили голови. Такий важкий, рішучий момент заскочив їх великих політиків” дуже нечайно, і то, що они неразуважали за фрази, а якими часто послуговувалися, стало ся доконаним фактом. Виступив mestник „за кривди укр. народу, за вибори, за смерть Каганця”. І тоді справді почали ся кидати на всій стороні, однак всюди пробивала ся горячковість і беспляновість. Найбільша їх помилка в тім, що забули на народну масу і не підтримали тої іскорки, яка у ній спалахнула

Здавало ся, що сей великий історичний акт, ця трагедія між укр. визвольним рухом а польким „станом посідання”

вирве бодай українську шкільну молодіж з довголітної апатії, отрясе з фраз сольогії пустоманьства, піхне до праці, до діла. Злавала ся...

Тільки здавало ся, бо вже по трох літах ділсність показала, що це ішшо, майже противного: Укр, маса по короткім пробудженю знова замовкла, народні батьки скоро охололи з соломяного огню і почали робити „велику опозиційну політику”, а молодіж — молодіж також не далеко відбігла від своїх батьків. Она, крім зникаючих впімків, заздалегідь думас про те, що она мусить заняти високі становища і аж тоді з непереможною силою заувдасть вражому ворогови смертоносний удар. І якби тепер з'явився другий Січинський і відкрив її перед вчинком свої пляни, то она з широго серця порадила би його вибрati якусь auream medio critatem середну дорогу, не чіпати ся скрайностi, а може — може би ще вислава до

Та
сто
—
ку.

тєн.
вра.
але
шу.
іти.
ераз
угу.
Ви.
оду,
тоді
оне,
ість
ка в
під.
уда
рич.
оль.
ня"

директора „за порадою”. Все ж таки ми віримо, що між сею молодіжю найдуться ще бодай одиниці, що цілком не поцвили пліснею, і до тих одиниць кличено, щоб в сей день трилітнього ювілею укр. героя, що не жалував положити жите своє на народнім жертвеннику, щоб в сей день розжарили хоч іскорку з давного огню і кінчали розпочати Ним діло...

A. Туга.

* * *

Тихо, тихо чорна темінь
Обгортає скорбну душу;
Там за муrom весна красна
Я в кайданах вянуть мушу.

Волосом інеєм вкриваєсь,
Ідуть літа за літами,
Серце краєсь-розриваєсь,
Що я гину в тюрмі-ямі...

Дмитро Севич.

II.

Заховай ті веселі пісні,

Заховай на щаслившу годину.
Не съпівай їх дівчино тоді,
Коли гноблять твій край, Україну.

Як памятний вистріл сотками озве ся.
Як вся Україна встане до бою,
Тоді твоя пісня най громом несеть ся,
Най всіх загріває до смертного бою!

А як впадуть тяжкій кайдани
І кождий Вкраїнець очуя' зі сну —
Оттоді то — всіма голосами
Засьпівай нам пісню, звучну, голосну

9. X. 1908.

IV.

В. Д. Севич.

Без шуму крил
Злетів на землю ангел сил.
Лице його красне, красне
Мов сонця съвітло ясне.
Проміннем осяяне око
Гляділо в даль — пироко.

Яка його ціль,
Що він з небесних, красних тіл

Зійшов на бідні ниви?
 Його лице: щасливе;
 Проміннем осяяне око
 Гляділо в даль — широко.

Аж ось з глибин
 України правдивий Син
 Іде, не йде — а лине!
 Ось се той Син Вкраїни!??
 О честь Тобі — чесний герою,
 З Тобою піду я до бою!!

Без шуму крил
 Злетів до Нього ангел сил:
 В правій вінець міртовий,
 В лівій тяжкі окови.
 О честь Тобі — чесний герою,
 З Тобою піду я до бою!

Герой укляк,
 А ангел сил промовив так:
 „Он! бачиш тії ниви,
 Той наріднешчасливий?”
 „Бачу!”

,,А руку, що нарід той гнобить,
Не бачиш?"

,,З народом тим бідним, що плаче,
Не плачеш?"

,,Плачу!"

Заплакав герой — полили ся слози,
А ангел промовив ще раз:

,,Єсли Ти правдивий є Син України,
Пімсти тій кривди, пімсти, поки час!"

,,Пімщу!"

Мов сто голосами
Озвалося в грудях Його

,,Пімщу!"

А ехо полями
Понесло присягу Його.

Ві шумом крил
Полетів в небо ангел сил:

Лице його красне, красне
Мов сонця світло ясне.

Проміннем осяяне око,
Гляділо ген — високо.

А там? Гляди!
З веселим оком хто сидить?

На нїм вінець міртовий,
На нїм... тяжкі окови!..

На нїм... Та хто се? Він? Се Ти?
,,Міросю, Міросю! То Ти?”

Слава Тобі чесний герою!
З Тобою підемо до бою! — 30. IX. 1908

До одної часописи післала учениця з села (з V кл.) таку загадку:

Ш А Р А Д А .

Перше — місце, де сиділо
Товариство славне,
Що відважно боронило
Предківшину давну.

Перше й друге — оден місяць
 У нашому році,
 Коли то ще сніг стрічаєм
 Всі на кождім кроці.
 Трете — знаряд подорожний,
 На півночи знаний,
 А у нас він від недавна
 Лепетами званий.
 Всі три разом дадуть імя
 На Вкраїні знане.
 Слава Його цвите съвітом,
 Хоть він самий вяне.

Уложила Параска Л.

Розвязка: січ, січень, скі, - Січинський
 Сего мужа великого
 Всі ми добре знаєм,
 Борючись за Україну
 Його споминаєм.

1908
ченн.

Також у збірці поезій „з вечірною зорею” друкованій 1909 р. у Львові, є поміщений переклад балляди Уайльда „Вязниця в Reading”, а се длятого, що автор під тим вязнем розумів Мирослава.

Найкраще висказала ся про М. С. Віра Лебедова, бо написала „Казка наших днів” вершом, сконфісковане, але видруковане як інтерпеляція, розійшлося в тисячах примірниках.

Ми ту в Галичині читали з зацікавленим статі про Мирослава у американських-українських часописях, писані гарно, бо у нас се сконфіскували би. Також видано в Америці картки з вязницею Січ. з добрым підписом.

ЯК ШУКАЛИ СІЧИНСЬКОГО.

Як М. втік з тюрми, всі дуже втішилися

Навіть далеко, у чужині, як оповідав один Хорват, що там є один Українець в державній службі. „Як почув, що С... втік, аж підскочив з радости.”

Гуцули казали: „За него він гріху не буде мати!” (За те що вбив Потоцького).

В Станіславові оповідають, що по утечі Січ. перебував в хаті одного селянина. Жандарм переходив улицею і його питаютъ ся: „Де може бути Січ.?“ Жандарм відповідає: „О, він десь переховує ся у хлопів!“ Селяне кажуть: „Але хлопи боялиби ся тримати его у себе!“ А Січ. був недалеко в стодолі і то чув. Потім

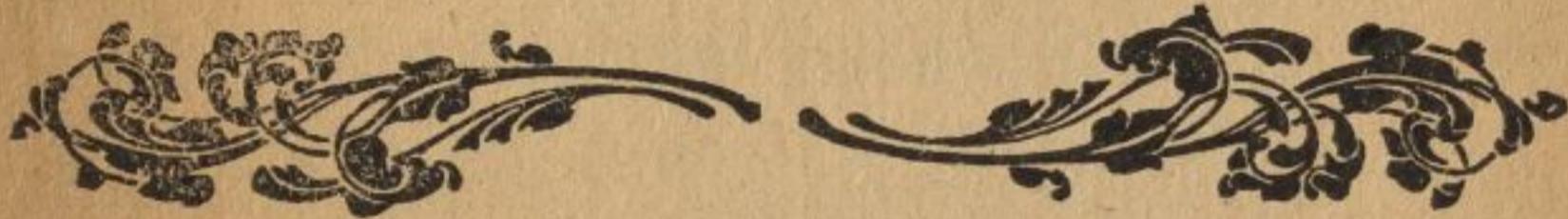
опре.
номі.
Вяз.
втор
0.
шк
дру.
ся в
вле.
нсь.
тар.
коа
Січ.

рознесла ся вістка, що Січ. втік у гори, Там шукали за ним жандарі. Недалеко села Устерік ішов Олекса Ремез, директор гуцульського театру. Його здибали жандарі і питали ся, що він за один. Ще не хотіли вірити і тягнули за бороду, бо гадали, що причіплена.

У Зеленім ішов якийсь молодий гуцул, з Рожнева, обстрижений, купувати собі корову в полонині. Жандарі подумали собі: Се певно Мир. утікає за угорську границю! Заки зібрали ся, він вже був далеко. Чимборше наймають фіру і їдуть. Фірман підслухав, як говорили собі: „Може Мірка дostenєми в ренкі свої!” А то слота, болото і вода велика, так зле їхати. Приїхали аж під Буркут, догонили, дивлять ся ліпше, а то не Січинський. Оповідають наші жовнірп, що Юкіч,

той, що стріляв до намісника Хорватії, у Тульнї познакомив ся з нашими хлопцями і нераз говорив до них: „Січинський, то раз хлопець! Коби у нас такий найшовся!”

Ми надіємося, що настануть ще луті часи і ми бачити мем його поміж нами, веселого...

гори,
ко се-
ректор
ханда.
Це не
о гада-
ї гу-
увати
дума-
горсь-
ке був
їдуть.
: „Мо-
А то
іхати,
, див.
Юкіч,

Г. РУДОЛЬФ

спродаває убрання мужеські
і жіночі, слюбні сукні, пер-
стені, золоті зегарки і лан-
цушки 14 кар.

Все те за готівку або
на сплати.

Адрес:

H. RUDOLF

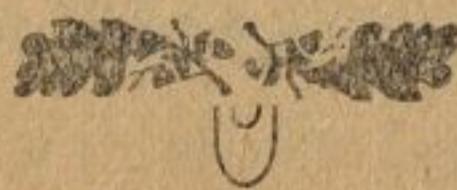
212-214 E. 7 Street

New York, N. Y.

чи ви вже належите до
якої організації? якщо ні
так вписуйтесь до у. п.
р. о. г. котра є зрефор-
мована на новий
лад після американсь-
ких організацій. пишіть
на адресу:

,,НАЙДАМАКА”

639 Г.11 Str. New York, N.Y.

СТАВРУСЬКА СТАВРУСЬКА

НАКЛАДОМ
„ГАЙДАМАКИ“
вийшли слідуючі книжки:

СКАЗКА	6 цт.
МАЛІЙ ДЕКЛЯМАТОР	8 „
ВИБІР ПОЕЗІЙ Ів. Франка	12 „
ЗВІРКА	5 „
ПІСНЬ ПРО СОКОЛА	5 „
ДЕ-ЩО ПРО МИРОСЛАВА	10 „
ЛУКІЯН КОБИЛИЦЯ	5 „
МІТОЛЬОГІЯ В БІБЛІ	3 „

Замовляйте;

„НАЙДАМАКА”

639 E. 11 Str. New York, N. Y.

||

ДРУКАРНЯ
„ГАЙДАМАКИ“

||

принимає всі друкарські робсти, як:
статути, книжки, запрошення весільні,
програми на представлення, балі і т.д.
по дуже низьких цінах.

ВИКОНАНЯ ДУЖЕ СТАРАННІ.
ВИРОБЛЯЭМО ТАКОЖ ПЕЧАТКИ

Голосіть ся устно або пишіть:
НАҮДАМАКА Pt g.
639 E. 11 Str. Mew York, City.

Ч И Т А Й Т Е

I
ШИРІТЬ

одиноку робітничу часоп.

,,ГАЙДАМАКИ”

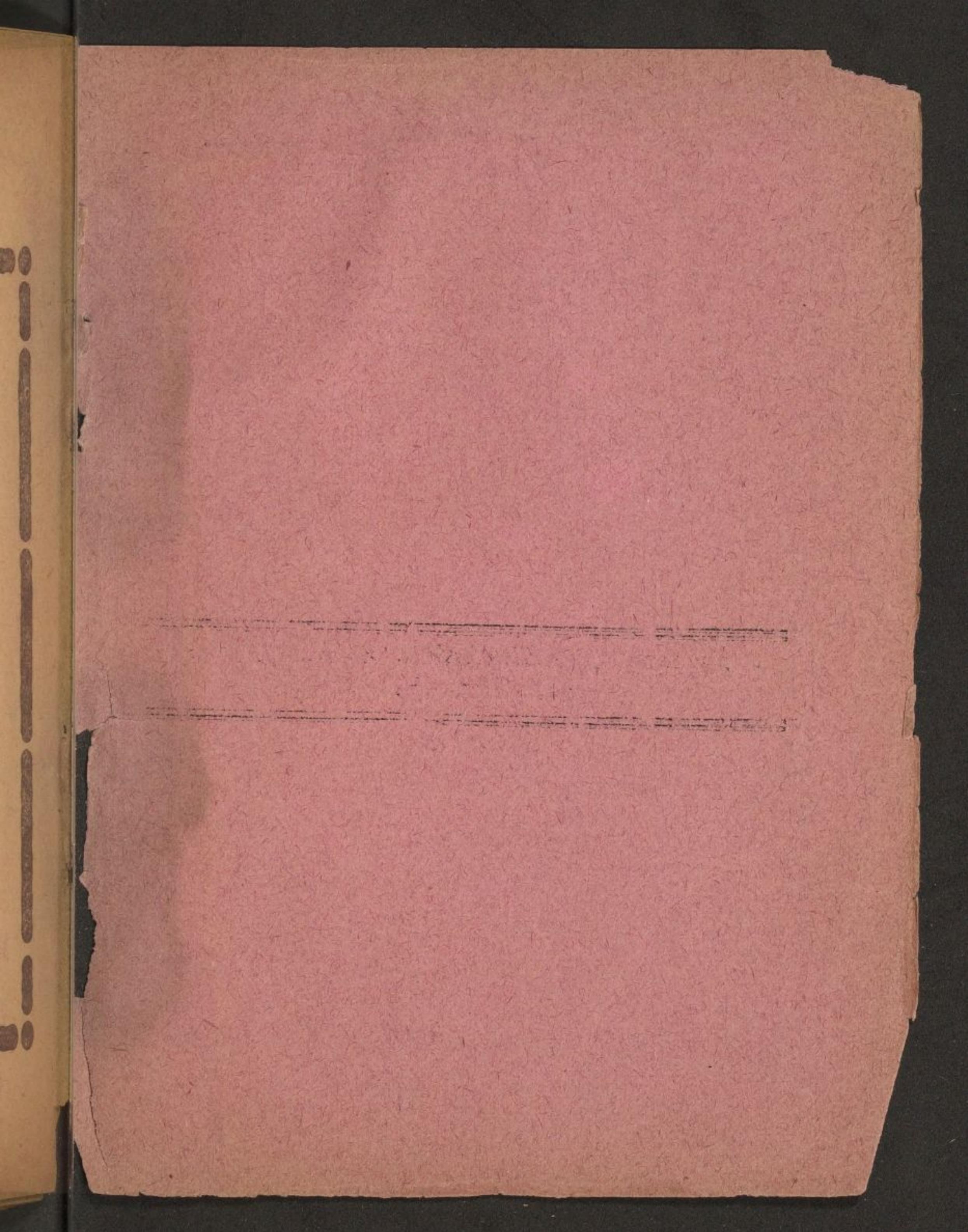
Предплата річна \$ 1.50

На піврік цн. 75

Пишіть:

,,HAYDAMAKA”

639 E. 11 St. New York City

Widener Library

3 2044 101 786 028

З друкарні „ГАЙДАМАКИ“ 639 Е. 11 улиця
в Нью Йорку, Н. Й.
